

Studia podyplomowe realizowane w ramach projektu
„PRAKTYCZNY PEDAGOG”

Przedmiot **PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ**

Prowadzący doc. dr Anita Szyguła

Wykład 4.

Uczenie orientacji w podstawowych makroekonomicznych warunkach funkcjonowania przedsiębiorstw oraz kształtowanie świadomości w zakresie aktywnego udziału w życiu społeczno-gospodarczym w warunkach integracji polski z Unią Europejską

System finansowy i rynek finansowy

1. System finansowy jako element systemu gospodarczego państwa.

System gospodarczy określany jest jako taki układ stosunków i organizacji, który kształtuje prawa i regulacje rządzące działalnością gospodarczą.

Transakcje rynkowe odpowiednie dla gospodarki rynkowej można charakteryzować z punktu widzenia dwóch głównych rodzajów rynku:

- 1) Rynku realnego dóbr i usług konsumpcyjnych.
- 2) Rynku finansowego, na którym zawierane są transakcje o charakterze niematerialnym, czyli transakcje finansowe

Oba rynki rozpatruje się uwzględniając prawo popytu i podaży.

Podział rynku finansowego

- 1. Rynek pieniężny** – dotyczy krótkoterminowych operacji na instrumentach finansowych (lokaty międzybankowe, bony skarbowe, dłużne papiery emitowane przez banki – obligacje).
- 2. Rynek kapitałowy** – dotyczy długoterminowych operacji o charakterze dłużnym i udziałowym. Instytucje rynku kapitałowego – Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A., Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych, Domy maklerskie, fundusze inwestycyjne, Komisja Papierów Wartościowych i Giełd.
- 3. Rynek walutowy** – dotyczy operacji na instrumentach finansowych emitowanych przez różne kraje. Instrumenty: transakcje SPOT (natychmiastowe), instrumenty terminowe, czyli operacje walutowe z wykorzystaniem tzw. kursów terminowych.
- 4. Rynek instrumentów kontroli ryzyka** – rynek pozabilansowych instrumentów finansowych (derywaty bądź instrumenty pochodne), kontrakty: forward, futures, opcje, swapy.

Rynek pieniężny

Rynek pieniężny można rozpatrywać z punktu widzenia trzech segmentów:

1. **Rynek otwarty** – rynek depozytowo-kredytowy.
2. **Pozabankowy rynek pieniężny** – rynek krótkoterminowych papierów wartościowych (papierów dłużnych) emitowanych przez niebankowe podmioty gospodarcze. W tym przypadku banki uczestniczą w obrocie.
3. **Międzybankowy rynek pieniężny**, na który składają się lokaty międzybankowe oraz transakcje papierami dłużnymi.

Funkcje rynku pieniężnego:

1. Alokacyjna
2. Dochodowa – przynosząca zyski aktywnym uczestnikom rynku
3. Kształtowania płynności finansowej w systemie bankowym i gospodarce
4. Regulacyjna – wykorzystująca stopy procentowe
5. Informacyjna – informuje o sytuacji w kraju oraz o możliwościach lokowania i pozyskiwania pieniądza.

Pieniądz

Pieniądz to powszechnie akceptowany towar, za pomocą którego dokonywana jest wymiana produktów i usług.

Funkcje pieniądza:

1. **Środek wymiany** – jest powszechnie akceptowany, przenośny, podzielny, trudny do podrobienia.
2. **Jednostka obrachunkowa** – jest miernikiem wartości produktów i usług (skala cen, ustalanie nazwy jednostki pieniądza).
3. **Środek płatniczy** – realizacja płatności natychmiastowych, realizacja odroczonej płatności.
4. **Środek przechowywania bogactwa** – czyli środek tezauryzacji.

Motywy utrzymywania pieniądza:

1. Transakcyjny
2. Przewidywalny
3. Spekulacyjny

Zasoby pieniądza w gospodarce

Rodzaje agregatów pieniężnych

M1 – pieniądz gotówkowy w obiegu, depozyty zlotowe (na żądanie i oszczędnościowe) gospodarstw domowych, depozyty na żądanie przedsiębiorstw.

M2 = M1 + depozyty terminowe gospodarstw domowych i przedsiębiorstw.

M3 = M2 + wkłady oszczędnościowe + pieniądz Banku Centralnego + wielkość rezerw obowiązkowych

Pojęcie banku i przepisy prawne regulujące działalność banków w Polsce

Art. 2 Ustawy Prawo bankowe

„Bank jest osobą prawną utworzoną zgodnie z przepisami ustaw, działającą na podstawie zezwoleń uprawniających do wykonywania czynności bankowych obciążających ryzykiem środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym”.

Regulacje prawne:

Dyrektywa 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim, Dz.U. 1997 Nr 140 poz. 938, z późn. zm.

Ustawa z dnia 29 sierpnia – Prawo bankowe, Dz. U. z 2002 r., nr 72, poz. 665 z późn. zm.

Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, Dz. U. Nr 119, poz. 1252 z późn. zm.

Podział banków

Banki wg. formy własności:

- Państwowe (Bank Gospodarstwa Krajowego, bezpośrednia kontrola państwa – PKO SA, BGŻ SA.
- Spółdzielcze
- Spółki akcyjne

Banki wg. lokalizacji siedziby banku:

- Krajowe
- Zagraniczne

Banki wg. siedziby założycieli banku:

- Przez osoby krajowe
- Przez osoby zagraniczne, bądź z ich udziałem

Banki wg. szczególnej funkcji banku:

- Prowadzące kasy mieszkaniowe
- Działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym
- Hipoteczne
- Spółdzielcze

Banki wg. rodzaju prowadzenia działalności:

- Operacyjne (uniwersalne)
- Inwestycyjne
- Specjalne, np. banki hipoteczne
- Spółdzielcze

Wpływ Unii Europejskiej na funkcjonowanie banków

Źródła standardów europejskich:

Komisja Europejska, Rada Europejska, Parlament Europejski

Rodzaje regulacji prawnych europejskich:

Rozporządzenia, dyrektywy, decyzje, zalecenia, opinie.

Wymogi związane z funkcjonowaniem banków:

Kapitał założycielski – 5 mln euro

Współczynnik wypłacalności 8%

Fundusze własne adekwatne do ryzyka

Nadzór nad działalnością banków

System gwarantowania depozytów

Struktura sektora bankowego w Polsce

I poziom: NBP jako bank centralny

II poziom: banki w formie spółek akcyjnych i banki spółdzielcze, które tworzą własną strukturę: 2 banki zrzeszające (SGB, BPS)
ok. 570 bs i Krakowski Banki Spółdzielczy

Narodowy Bank Polski

Narodowy Bank Polski, zwany „NBP”, jest **bankiem centralnym** Rzeczypospolitej Polskiej.

1. NBP posiada osobowość prawną i prawo używania pieczęci z godłem państwowym.
2. NBP nie podlega wpisowi do rejestru przedsiębiorstw państwowych.
3. Działalność NBP jest prowadzona na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Siedzibą NBP jest Warszawa.

Podstawowym celem działalności NBP jest utrzymanie stabilnego poziomu cen, przy jednoczesnym wspieraniu polityki gospodarczej Rządu, o ile nie ogranicza to podstawowego celu NBP (Art. 1,2 i 3 Ustawy o NBP).

Funkcje NBP:

1) Centralny bank państwa:

- Tworzenie i realizacja polityki pieniężnej.
- Organizacja i czuwanie nad sprawami przebiegu rozliczeń i rachunków w systemie bankowym.
- Współodpowiedzialny za politykę dewizową i kursy walut.
- Usługi na rzecz rządu.
- Obsługa długu publicznego.
- Obsługa kasowa budżetu.
- Steruje obiegiem pieniądza krajowego.
- Dbą o zachowanie równowagi bilansu płatniczego.
- Administrowanie rezerwami dewizowymi państwa oraz złotem.

2) Funkcja emisyjna – drukowanie i wycofywanie z obiegu pieniędzy (o wielkości i terminach dodatkowych emisji decyduje Prezes NBP).

3) NBP jako bank banków (bank gospodarki narodowej):

- Kształtowanie stóp procentowych
- Prowadzenie rachunków rezerwy obowiązkowej.
- Kredytowanie banków – refinansowanie.
- Administrowanie papierami wartościowymi innych banków.
- Prowadzenie kont walutowych banków.
- Regulowanie płynności sektora bankowego poprzez wykorzystywanie instrumentów polityki pieniężnej.

NBP jako bank niezależny

Niezależność NBP rozpatrywana jest pod względem:

- Personalnym** – wykluczenie wpływu rządu na obsadę stanowisk kierowniczych – powoływanie przez Sejm na wniosek prezydenta, prezesa NBP (płaszczyzny współdziałania art. 21 – 24 Ustawy o NBP)
- Funkcjonalnym.**
- Finansowym.**

Polityka pieniężna NBP

Rodzaje polityki pieniężnej:

- Polityka ekspansywna
- Polityka restrykcyjna

Instrumenty polityki pieniężnej:

-**Stopy procentowe** NBP odnośnie:

kredytu refinansowego, kredytu redyskontowego, kredytu lombardowego.

Stopa procentowa referencyjna – wyznacza najniższy poziom stóp procentowych na rynku międzybankowym.

-**Rezerwy obowiązkowe**

-**Operacje otwartego rynku** – skup i sprzedaż papierów wartościowych, (operacje REPO – zwiększają podaż pieniądza, operacje REVERSE REPO – zmniejszają podaż pieniądza).

Instrumenty banku centralnego, które kształtują zasady polityki kredytowej banków:

- Limity koncentracji wierzytelności.
- Rezerwy obowiązkowe
- Współczynnik wypłacalności
- Zachowanie płynności finansowej banku.

Czynności bankowe, operacje bankowe, usługi bankowe

Czynności bankowe – określone w regulacjach prawnych.

Operacje bankowe – stosunki umowne między bankiem a klientem, w których bank oferuje swoje usługi, a klient jest usługobiorcą.

Usługi bankowe – świadczenia wykonywane przez bank w stosunku do klientów.

Cechy bankowych usług finansowych:

1. Działania typowe dla usług bankowych, które polegają na proponowaniu przez bank wykonania określonej czynności.
2. Mają przeważnie charakter pieniężny. Są określone przez kwotę pieniędzy (rzadziej przez ich ilość, np. zakup akcji).
3. Większość operacji bankowych jest wykonywana według tych samych standardów.
4. Usługi bankowe wykonywane są zawsze na bieżąco.
5. Usługi bankowe stanowią kumulację różnych czynności w zależności od potrzeb klientów.

Klasyczny podział operacji bankowych:

- 1. Operacje aktywne** (np. kredytowanie, zabezpieczenie zwrotności kredytów, restrukturyzacja kredytów, gwarancje bankowe, operacje lokacyjne banku).
- 2. Operacje pasywne** (np. emitowanie papierów wartościowych, gromadzenie wkładów oszczędnościowych, wpłaty do BFG).
- 3. Operacje pośredniczące** (np. prowadzenie rachunków bankowych, dokonywanie rozliczeń pieniężnych, rozrachunki międzybankowe, usługi maklerskie, depozyty).

Podział operacji bankowych z uwzględnieniem wzajemnych stosunków między bankiem a klientem:

- 1. Usługi finansujące** – operacje, które prowadzą do natychmiastowego (lub w ustalonym terminie późniejszym) zwiększenia środków płatniczych klienta.
- 2. Usługi depozytowe** – operacje, które umożliwiają klientowi przekazanie bankowi czasowo niepotrzebnych mu środków w celu ich wykorzystania na rzecz osób trzecich ca cele inwestycyjne lub konsumpcyjne.
- 3. Usługi związane z obsługą obrotu płatniczego** – polegają na realizacji zleceń klienta wykonywania określonych operacji na rachunkach bankowych, bądź są to operacje płatnicze dokonywane z inicjatywy samego banku.
- 4. Usługi różne** – obejmują one wiele różnych usług oferowanych klientom przez banki (np. doradztwo, pośrednictwo w operacjach papierami wartościowymi, karty płatnicze).

Czynności bankowe – operacje aktywne

Kredyt

Umowa kredytu - Przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na określony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Różnice między kredytem a pożyczką

Umowa kredytu – uregulowana w Prawie bankowym.

Umowa pożyczki – uregulowana w Kodeksie cywilnym.

Różnice te wynikają z charakteru usługi

1. Pożyczka – przeniesienie własności określonej ilości pieniądza, kredyt – pieniądz bezgotówkowy.
2. Kredyt – odpłatny, pożyczka – jeżeli strony tak ustalą.
3. Kredyt – jedną ze stron umowy musi być bank, pożyczka – dowolne podmioty.
4. Kredyt – przedmiotem umowy są tylko środki pieniężne, pożyczka – przedmiotem umowy mogą być też różne rzeczy określone co do gatunku i tożsamości.
5. Kredyt – umowa zawarta jest w formie pisemnej, pożyczka – może być forma pisemna, w przypadku innych rzeczy nie musi.

Cechy charakterystyczne umowy kredytowej:

1. **Konsensualna** – dochodzi do skutku z momentem jej podpisania.
2. **Dwustronnie zobowiązująca**, ale nie wzajemna – bank zobowiązuje się do udostępnienia kredytobiorcy określonej kwoty pieniędzy, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z tej kwoty na warunkach określonych w umowie i do jej zwrotu wraz z odsetkami w oznaczonym terminie.
3. **Odpłatna** – bank za udostępnienie kredytobiorcy środków pobiera zapłatę w postaci odsetek, prowizji, a w przypadku opóźnienia w spłacie kredytu – odsetek za zwłokę.
4. **Terminowa** – musi być określony termin, na jaki została umowa zawarta.
5. **Celowa** – w umowie jest zawsze określony cel, na jaki mają być przeznaczone środki kredytu.
6. **Pięiężna** – bank stawia do dyspozycji kredytobiorcy kwotę pieniędzy, a kredytobiorca jest zobowiązany do jej zwrotu na określonych warunkach.

Rodzaje kredytów

Kredyty według kryterium podmiotów umowy (rodzaju kredytobiorcy):

1. Kredyty dla podmiotów gospodarczych – różne kredyty klasyfikowane ze względu na cel, okres wykorzystania.
2. Kredyty dla osób fizycznych – finansowanie osobistych potrzeb kredytobiorców, związanych z prowadzeniem gospodarstw domowych i ich rodzin.

Kredyty według okresu na jaki są udzielane:

1. Krótkoterminowe.
2. Średnioterminowe.
3. Długoterminowe.

Kredyty ze względu na walutę:

1. Kredyty złotówkowe.
2. Kredyty walutowe.

Kredyty przeznaczane są głównie na finansowanie:

1. Przedsięwzięć zmierzających do podjęcia nowej działalności gospodarczej.
2. Działalności bieżącej.
3. Działalności inwestycyjnej.
4. Innych celów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.
5. Celów konsumpcyjnych.
6. Celów mieszkaniowych.
7. Celów związanych z działalnością rolniczą.

Przykładowe kredyty dla osób fizycznych:

1. Kredyt konsumpcyjny – bez konieczności udokumentowania wykorzystania. Warunki 1) stały dochód, 2) zdolność kredytowa. Do 48 m-cy, określona min i max kwota.
2. Kredyt hipoteczny konsumpcyjny – na dowolny cel, ale wskazany w umowie, bez udokumentowania, max do 15 lat (zmienne oprocentowanie, uruchomienie kredytu jednorazowo, zabezpieczenie - hipoteka, weksel własny).
3. Kredyt na zakup pojazdów mechanicznych dla osób fizycznych.
4. Kredyt na zakup artykułów trwałego użytku i usług w systemie sprzedaży ratalnej (najczęściej do 36 m-cy, wykorzystanie bezgotówkowe)
5. Kredyt mieszkaniowy: 1) kredyt hipoteczny – zakup działki budowlanej, domu, lokalu mieszkalnego; 2) kredyt budowlany – hipoteczny – na inwestycje mieszkaniowe.
6. Kredyt studencki.

Kredyty według przedmiotu i celu gospodarczego (przeznaczenia kredytu):

- 1. Kredyty obrotowe** – przeznaczone na finansowanie bieżącej działalności gospodarczej, np. zakup towarów, materiałów, opłatę energii, płace. Powodują zwiększenie środków obrotowych kredytobiorcy. Najczęściej udzielane w linii kredytowej (Rodzaje: kredyt w rachunku bieżącym i kredyt w rachunku kredytowym).
- 2. Kredyty inwestycyjne** – przeznaczone na finansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych zmierzających do odtworzenia, modernizacji i zwiększenia majątku trwałego.

Kredyty według metody udzielania kredytu:

- 1. Kredyty w rachunku kredytowym** (wyodrębnione konto ewidencyjne).
- 2. Kredyty w rachunku bieżącym.**
- 3. Kredyty konsorcjalne** – (udzielane np. przez dwa banki, ponieważ – kwota kredytu jest wysoka, wysokie jest już zaangażowanie banku, bank wykorzystał możliwy limit finansowania, zbyt duże ryzyko by ponosił bank).

Inne operacje aktywne banku

Faktoring – nabycie przez bank (faktora) wierzytelności (należności), które powstały z tytułu dostaw i usług.

W umowie faktoringu bank może spełniać trzy funkcje:

- 1. Funkcje finansowania** - bank zaliczkuje posiadaną należność. Bank płaci cenę kupną, pomniejszoną o procent i prowizję. Część ceny kupna bank zatrzymuje na odpowiednim koncie na pokrycie dodatkowych kosztów do czasu wykupienia należności przez wierzyciela.
- 2. Funkcja przejęcia ryzyka** – bank (faktor) przejmuje na siebie pełne ryzyko związane z ewentualną niewypłacalnością dłużnika. Klient nie odpowiada za wypłacalność dłużnika, a jedynie za wiarygodność należności. Bank przed zakupem należności sprawdza zdolność kredytową płatnika. Bank może także zachować sobie prawo obciążenia zwrotnego w razie niezapłacenia należności przez płatnika w określonym terminie. W tym przypadku bank nie przejmuje ryzyka, obarcza ono dalej klienta.
- 3. Funkcja usługowa** – polega na przejęciu przez bank funkcji technicznych np. wystawianie rachunku, upomnienia.

Formy faktoringu:

1. Faktoring jawny.
2. Faktoring cichy.

Forfaiting – szczególna forma faktoringu, która polega na zakupie przez bank długoterminowych należności wynikających z operacji eksportowych, w których regres faktora (banku) w stosunku do klienta sprzedającego należności jest wykluczony (faktoring eksportowy bez regresu tzn. z przejęciem przez faktora ryzyka wypłacalności odbiorcy, na własne ryzyko). Należność taka jest zabezpieczona przez odpowiedni weksel z gwarancją bankową.

Leasing – jest alternatywną wobec kredytu formą finansowania. Polega na dostarczeniu przez leasingodawcę leasingobiorcy ustalonego w umowie wyposażenia, urządzeń, budynków na określony czas i po określonej cenie.

Formy leasingu:

1. **Leasing bezpośredni** – producenci określonych towarów oddają je w użytkowanie innym przedsiębiorstwom.
2. **Leasing pośredni** – przedsiębiorstwa nie będące producentami danych towarów finansują tylko ich przekazanie w użytkowanie innym przedsiębiorstwom.

Inne formy leasingu:

1. Leasing finansowy - długoterminowy kontrakt.
2. Leasing operacyjny – krótkoterminowy kontrakt.

Awalizowanie weksli- awal jest poręczeniem udzielanym przez osobę trzecią, dodatkowa forma zapłaty (występuje forma – poręczam). Operacja awalizowania weksli przez banki polega na przejęciu zapłaty przez bank. Awal jest udzielany na zlecenie przedsiębiorstwa.

Gwarancja bankowa – zobowiązanie banku podejmowane na zlecenie klienta do zapłaty zobowiązania wynikającego z tej gwarancji. Bank oświadcza, że pokryje zobowiązanie zleceniodawcy, jeśli nie wywiąże się on ze swych umownych zobowiązań. Jest dodatkowym zabezpieczeniem wykonania umowy.

Operacje lokacyjne banku – lokowanie wolnych środków finansowych przez bank w celu uzyskania korzyści finansowych.

Czynności bankowe – operacje bierne

Operacje bierne głównie dotyczą gromadzenia środków pieniężnych różnych klientów (osób fizycznych, podmiotów gospodarczych), tzw. *operacje depozytowe*.

1. Wkłady oszczędnościowe.
2. Pieniądz transakcyjny, lokaty terminowe podmiotów gospodarczych.
3. Środki pieniężne sektora budżetowego.
4. Lokaty przyjmowane od innych banków.
5. Kredyt refinansowy zaciągany w NBP- udzielany w złotych w celu uzupełnienia zasobów pieniężnych banku. NBP może udzielić też kredytu refinansowego bankom dla realizacji programu postępowania naprawczego.
6. Emitowanie przez bank własnych obligacji i akcji.
7. W NBP – emitowanie znaków pieniężnych (pieniądza gotówkowego. Polega na zasilaniu banków komercyjnych znakami pieniężnymi (transport fizyczny) w ciężar ich rachunków bieżących.
8. W NBP – udziela bankom kredytów redyskontowych (udzielany w formie przyjmowania weksli do redyskonta) i kredytów lombardowych (pod zastaw papierów wartościowych).

Operacje pośredniczące tzw. usługowe

Operacje pośredniczące należą do czynności bankowych, ale nie są one zastrzeżone wyłącznie dla banków:

1. Udzielanie pożyczek pieniężnych.
2. Operacje czekowe i wekslowe.
3. Wydawanie kart płatniczych oraz wykonywanie operacji przy ich użyciu.
4. Terminowe operacje finansowe.
5. Nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych.
6. Przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych.
7. Wykonywanie czynności obrotu dewizowego.
8. Udzielanie poręczeń.
9. Wykonywanie czynności zleconych związanych z emisją papierów wartościowych.

Rozliczenia pieniężne

Pojęcie cyrkulacji pieniądza obejmuje obieg pieniądza gotówkowego i bezgotówkowego.

Instytucjonalne formy rozliczeń bezgotówkowych:

1. **Polecenie przelewu** – polega na złożeniu przez odbiorcę w jego banku polecenia przekazania określonej sumy pieniężnej na rachunek dostawcy.
2. **Polecenie zapłaty** – jest dyspozycja płatniczą udzieloną bankowi przez wierzyciela, aby obciążył kwotą rachunek bankowy dłużnika i uznał nim rachunek wierzyciela. Dłużnik musi wyrazić zgodę na stosowanie przez wierzyciela poleceń zapłaty.
3. **Bankowe inkaso faktur** – polega na pobraniu przez bank należności klienta lub zabezpieczeniu jego przyszłej zapłaty w zamian za wydanie dokumentów powierzonych przez niego bankowi. Polega na tym, że ruch dokumentów płatniczych rozpoczyna się od dostawcy, który wystawia fakturę i przekazuje ją bankowi do inkasa przy żądaniu zapłaty. Płatność następuje w oddziale banku odbiorcy po wyrażeniu akceptu (zgody, zezwolenia). Rozliczenia te noszą nazwę **inkasowych rozliczeń akceptowych**. Podział w zależności od rodzaju inkasowanych dokumentów: *inkaso dokumentowe, inkaso finansowe, inkaso akceptacyjne* – występuje przy sprzedaży na kredyt (przyjmowany jest weksel). Inne rodzaje: *inkaso a vista (kasowe), inkaso terminowe, inkaso gwarantowane (gwarancja bankowa innego banku)*

4. **Czek rozrachunkowy** – pisemne zlecenie bezwzględnego wypłacenia określonej kwoty (prawa mogą być przenoszone przez indos).
5. **Akredytywa** – polega na zarezerwowaniu przez bank określonej kwoty środków dłużnika (odbiorcy) na rzecz dostawcy. Bank odbiorcy przekazuje polecenie do banku dostawcy (otwarcie akredytywy), na podstawie którego bank dostawcy powinien zapłacić za towary wysłane przez dostawcę. Zamknięcie akredytywy następuje na polecenie dłużnika, po upływie terminu ważności lub wyczerpaniu środków pieniężnych. Istnieje możliwość kredytowania akredytywy.
6. **Karty płatnicze** (k. kredytowe, k. debetowe, k. typu charge, k. przedpłacone np. portmonetka elektroniczna, k. wyłącznie do bankomatów).
7. **Rozliczenia planowe**- specjalna forma rozliczeń, dokonuje się ich na podstawie planu dostaw, z tym że ostateczne rozliczenie następuje zgodnie z faktycznymi dostawami. Warunkiem jest istnienie stałych, rytmicznych dostaw dla dłużnika ze strony wierzyciela.
8. **Okresowe rozliczenia saldami** – dokonywane na podstawie kompensaty sald końcowych.

Rozliczeń międzybankowych dokonuje w Polsce Krajowa Izba Rozliczeniowa SA (KIR), która prowadzi dwa systemy rozliczeń międzybankowych:

- 1) ELIXIR – do rozliczeń płatności detalicznych w złotych
- 2) EuroELIXIR – do rozliczeń krajowych i europejskich płatności w euro. Jego funkcjonowanie związane jest z tworzeniem w UE Jednolitego Obszaru Płatności w Euro (tzw. SEPA), system ten funkcjonuje od marca 2005 roku.

Do lipca 2004 roku obok systemu ELIXIR działał system SYBIR – rozliczanie płatności w formie papierowej.

Wysokokwotowe przelewy w czasie rzeczywistym dokonywane są w Polsce przez system SORBNET. Realizowane są na rachunkach bieżących banków prowadzonych przez Departament Systemu Płatniczego NBP.

W Unii Europejskiej zadania takie realizuje system TARGET.

System podatkowy

System podatkowy – ogół przepisów prawnych i instytucji finansowych w zakresie ustalania i poboru podatków.

System podatkowy obejmuje:

1. przepisy prawne dotyczące instytucji podatków,
2. strukturę podmiotów, które podatki pobierają,
3. strukturę podmiotów, które podatki płacą,
4. podmioty, które wyznaczają wysokość podatków oraz warunki ich płatności.

Pojęcie podatku zostało zdefiniowane w art. 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.)

Podatki – przymusowe, bezzwrotne i nieodpłatne świadczenia pieniężne pobierane przez państwo na podstawie przepisów prawa. Stanowią podstawowe źródło finansowania zadań i potrzeb publicznych.

Prawne podstawy nakładania obowiązków podatkowych stanowi obowiązująca od dnia 17 października 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483).

Na polski system podatkowy składa się dwanaście tytułów podatkowych, objętych materialnym szczególnym prawem podatkowym.

Rodzaje podatków:

1) bezpośrednio, czyli:

- podatek dochodowy od osób fizycznych,
- podatek dochodowy od osób prawnych,
- podatek od spadków i darowizn,
- podatek od czynności cywilnoprawnych,
- podatek rolny,
- podatek leśny,
- podatek od nieruchomości,
- podatek od środków transportowych,
- podatek tonażowy.

2) pośrednio:

- podatek od towarów i usług,
- podatek akcyzowy,
- podatek od gier.

Klasyfikacja podatków wg. przedmiotu opodatkowania:

- 1) podatki dochodowe,
- 2) podatki konsumpcyjne,
- 3) podatki majątkowe.

Naliczanie podatku:

- 1) proporcjonalnie,
- 2) progresywnie,
- 3) degresywnie.

Cztery zasady dobrego systemu podatkowego wg. Adama Smitha

1. Podatki powinny być sprawiedliwe i nie powinny przekraczać możliwości podatnika.
2. Wysokość podatków powinna być z góry określona.
3. Sposób i warunki płatności powinny być wygodne dla podatnika.
4. Koszty poboru podatku powinny być niskie, a podatki nie powinny wpływać hamująco na aktywność i przedsiębiorczość podatników.

Pozabankowe instytucje finansowe

1. Firmy ubezpieczeniowe
2. Fundusze emerytalne
3. Fundusze inwestycyjne

Firmy ubezpieczeniowe pozyskują środki finansowe ze sprzedaży osobom fizycznym i instytucjom polis ubezpieczeniowych.

Fundusze emerytalne gromadzą środki ludności przeznaczone na wypłaty emerytur.

Fundusze inwestycyjne są pośrednikami dla osób fizycznych i instytucji w prowadzeniu inwestycji finansowych.

Ubezpieczenia

Ubezpieczenia obowiązkowe – z których należy korzystać z mocy prawa.

Ubezpieczenia dobrowolne – z których można korzystać, a decyzje w tym zakresie podejmuje ubezpieczający się.

Klasyfikacja ubezpieczeń ze względu na cel:

- 1.społeczne (trzy filary systemu, ZUS, OFE, pracownicze programy emerytalne, III filar jako dobrowolne uzupełnienie emerytury),
- 2.zdrowotne (opłacane z obowiązkowych składek odprowadzanych do ZUS-u),
- 3.na życie,
- 4.od odpowiedzialności cywilnej,
- 5.majątkowe.

Integracja i globalizacja gospodarki

Integracja w gospodarce światowej sprowadza się do powstawania powiązań w formie porozumień lub umów międzynarodowych między państwami, zawieranych w określonych dziedzinach działalności gospodarczej, np. ceł, produkcji, cen i zbytu niektórych surowców, wspólnych inwestycji.

Wyższe formy integracji przyjmują postać międzynarodowych organizacji integracyjnych (np. Unia Europejska).

Globalizacja gospodarki, tworzenie światowego systemu gospodarczego, którego podstawowymi czynnikami są: globalny system walutowy, rozwój struktur integracji gospodarczej, wzrost ponadnarodowych korporacji, rozwój organizacji współtworzących światowy ład gospodarczy.

Wspólny rynek – termin stosowany do określenia głównego celu integracji europejskiej.

Tworzenie wewnętrznego rynku europejskiego

poprzez ujednoczenie polityki gospodarczej poszczególnych państw członkowskich UE i stworzenie warunków swobodnego przepływu:

- 1.towarów,
- 2.kapitału,
- 3.usług,
- 4.siły roboczej.

Główne organy Unii Europejskiej

Rada Europejska (Szczyt Europejski) - składa się z głów państw lub szefów rządów państw członkowskich oraz jej przewodniczącego (wybieranego przez Radę Europejską na 2,5-letnią kadencję) i przewodniczącego Komisji Europejskiej. Określa strategiczne cele w zakresie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz podejmuje w tym zakresie niezbędne decyzje.

Rada Unii Europejskiej - reprezentuje rządy państw członkowskich. Pracom Rady przewodniczą kolejno poszczególne kraje UE w ramach tzw. prezydencji.

Komisja Europejska - reprezentuje interesy całej Unii

Parlament Europejski - reprezentuje obywateli UE i jest przez nich bezpośrednio wybierany

Trybunał Sprawiedliwości - stoi na straży stosowania prawa europejskiego
Sąd Pierwszej Instancji

Trybunał Obrachunkowy - kontroluje finansowanie działań Unii

Komitet Ekonomiczno-Społeczny - reprezentuje społeczeństwo obywatelskie, pracodawców i pracowników

Komitet Regionów - reprezentuje władze regionalne i lokalne

Europejski Bank Inwestycyjny - finansuje projekty inwestycyjne UE i wspiera małe przedsiębiorstwa poprzez Europejski Fundusz Inwestycyjny

Europejski Bank Centralny - odpowiada za europejską politykę pieniężną

Rynek pracy i przedsiębiorczość w Unii Europejskiej

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej reguluje podstawowe zasady dotyczące m.in. swobód europejskich.

Swobodę przepływu pracowników wewnątrz Unii oraz prawo przedsiębiorczości określa Tytuł IV Traktatu.

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej:

✓ Zapewnia swobodę przepływu pracowników wewnątrz Unii (nie ma zastosowania do zatrudnienia w administracji publicznej) – swoboda ta obejmuje prawo: a) ubiegania się o rzeczywiście oferowane miejsca pracy; b) swobodnego przemieszczania się w tym celu po terytorium Państw Członkowskich; c) przebywania w jednym z Państw Członkowskich w celu podjęcia tam pracy, zgodnie z przepisami ustawowymi, wykonawczymi i administracyjnymi dotyczącymi zatrudniania pracowników tego Państwa; d) pozostawania na terytorium Państwa Członkowskiego po ustaniu zatrudnienia, na warunkach ustalonych przez Komisję w rozporządzeniach.

✓ Uchwala (w drodze dyrektyw lub rozporządzeń) środki niezbędne do wprowadzenia w życie swobodnego przepływu pracowników, zwłaszcza: a) zapewniając ścisłą współpracę między organami administracji krajowej właściwymi do spraw pracy; b) znosząc takie procedury i praktyki administracyjne, jak również terminy dostępu do wolnych miejsc pracy wynikające z prawa krajowego bądź z wcześniejszych umów zawartych między Państwami Członkowskimi, których utrzymanie w mocy stanowiłoby przeszkodę w liberalizacji przepływu pracowników; c) znosząc wszelkie terminy i inne ograniczenia przewidziane w prawie krajowym lub wcześniej zawartych umowach między Państwami Członkowskimi, które ustanawiają w stosunku do pracowników z innych Państw Członkowskich odmienne warunki co do swobodnego wyboru zatrudnienia niż w stosunku do własnych pracowników; d) ustanawiając mechanizmy właściwe do zapewnienia wymiany podań o pracę i ofert zatrudnienia oraz w celu ułatwienia zachowania równowagi na rynku pracy, na warunkach, które zapobiegają poważnym zagrożeniom dla poziomu życia i zatrudnienia w różnych regionach i gałęziach przemysłu.

✓ Wymaga od Państw Członkowskich popierania, w ramach wspólnego programu, wymiany młodych pracowników.

✓ Reguluje, że Parlament Europejski i Rada przyjmują w dziedzinie zabezpieczenia społecznego środki niezbędne do ustanowienia swobodnego przepływu pracowników; w tym celu Rada ustanawia system umożliwiający migrującym pracownikom najemnym i osobom prowadzącym działalność na własny rachunek oraz uprawnionym osobom od nich zależnym: a) zaliczenie wszystkich okresów uwzględnianych w prawie poszczególnych państw, w celu nabycia i zachowania prawa do świadczeń oraz naliczenia wysokości świadczeń; b) wypłatę świadczeń osobom mającym miejsce zamieszkania na terytoriach Państw Członkowskich.

✓ Reguluje pojęcie swobody przedsiębiorczości, która obejmuje podejmowanie i wykonywanie działalności prowadzonej na własny rachunek, jak również zakładanie i zarządzanie przedsiębiorstwami, na warunkach określonych przez ustawodawstwo Państwa przyjmującego dla własnych obywateli.

✓ W celu urzeczywistnienia swobody przedsiębiorczości nakłada obowiązek uchwalania dyrektyw przez Parlament Europejski i Radę po konsultacji z Komitetem Ekonomiczno-Społecznym uwzględniających zwłaszcza:

- a) priorytetowe traktowanie działalności, w których swoboda przedsiębiorczości wnosi szczególnie korzystny wkład w rozwój produkcji i handlu;
- b) zapewnienie ścisłej współpracy między właściwymi organami administracyjnymi Państw Członkowskich w celu poznania szczególnych sytuacji w różnych dziedzinach działalności wewnątrz Unii;
- c) określenie procedur i praktyk administracyjnych wynikających z prawa krajowego bądź z wcześniej zawartych umów między Państwami Członkowskimi, których utrzymanie w mocy stanowiłoby przeszkodę dla swobody przedsiębiorczości;
- d) czuwanie, aby pracownicy jednego z Państw Członkowskich zatrudnieni na terytorium innego Państwa Członkowskiego mogli pozostać na tym terytorium w celu podjęcia tam działalności na własny rachunek, na tych samych warunkach, które musieliby spełniać, gdyby przybyli do tego Państwa w chwili, kiedy zamierzali podjąć taką działalność;
- e) umożliwianie nabycie i korzystanie z własności gruntu znajdującego się na terytorium danego Państwa Członkowskiego przez obywateli Państwa Członkowskiego;

- f) stopniowe znoszenie ograniczenia swobody przedsiębiorczości w każdej wchodzącej w grę dziedzinie działalności, z jednej strony — w odniesieniu do warunków tworzenia na terytorium Państwa Członkowskiego agencji, oddziałów i filii, a z drugiej — w stosunku do warunków wchodzenia personelu głównego przedsiębiorstwa w skład organów zarządzających lub nadzorczych agencji, oddziałów i filii;
- g) zapewnianie, że warunki przedsiębiorczości nie będą zakłócane przez pomoc przyznaną przez Państwo Członkowskie;
- h) wzajemne uznawanie dyplomów, świadectw i innych dokumentów potwierdzających posiadanie kwalifikacji oraz koordynacja przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących podejmowania i wykonywania działalności prowadzonej na własny rachunek.

Dziękuję za uwagę